

ChristenUnie

Magazine

Partijvisie:

Hoop

voor een
ongenadige tijd

Generatie angststoornis

• in gesprek met
Esther van Fenema

Interview met
Mirjam Bikker

'Wees geen
toeschouwer,
maar draag een
steentje bij'

Interview

Pieter Grinwis

'Samenwerking
met andere
partijen is
het geheim
om iets te
bereiken'

4

20

INTERVIEW
MET KAMERLID
PIETER GRINWIS

14 GENERATIE
ANGSTSTOORNIS

Interview Mirjam Bikker	4
Samenvatting Commissie Partijvisie	8
Generatie Angststoornis	14
3 generaties vrijwilligers	18
Interview Pieter Grinwis	20
Groenlezing 2024	22
Interview gebedscoördinator	24
ChristenUnie nieuws	26
Column Trineke Palm	28
Agenda	29
Prijspuzzel	31

Colofon

Redactie

Jacqueline Vandermeer-van Hoven
Mees Hess
Janno Kamphorst (eindredacteur)
Carola van der Krieke

Met dank aan:

Nienke van Denderen | www.nienkevandenderenfotografie.nl
Karin Prins | www.karinprins.nl
Folkert Rinkema | www.folkertrinkema.com

Vormgeving

idd.nu

Drukwerk en verzending

De Drukwerkkanjer

CBB

ChristenUnie magazine verschijnt in
braille en audio bij het CBB
Tel. 0341 565 499

GIFTEN

De ChristenUnie steunen met uw
gift? IBAN: NL55 RABO 0372 9300 18
t.n.v. ChristenUnie te Amersfoort

Zowel uw contributie als uw gift aan
de ChristenUnie is aftrekbaar als gift
bij uw aangifte Inkomstenbelasting.

Contact

Postbus 439, 3800 AK Amersfoort
Tel. 033 422 6969
info@christenunie.nl
IBAN: NL55 RABO 0372 9300 18
www.christenunie.nl/contact
Bezoekadres: Piet Mondriaanlaan 48,
3812 GV Amersfoort

Advertenties

Theo Wijbenga – 0613862881 –
advies@theowijbenga.nl
Het volgende ChristenUnie magazine
verschijnt in voorjaar 2025.
De advertenties in dit magazine vertegen-
woordigen niet automatisch de politieke
standpunten van de ChristenUnie, maar
worden geplaatst om het maken van het
magazine te kunnen bekostigen.

Lidmaatschap

Het lidmaatschap valt samen met
het kalenderjaar. Opzeggen kan
alleen schriftelijk voor 1 december
bij de ledenadministratie:
ledenadministratie@christenunie.nl.
Alle mutaties worden door de leden-
administratie per e-mail of per post
aan u bevestigd.

Contributie-inning

Per jaar: wij schrijven rond 28 januari de
contributie af. Per kwartaal: wij schrijven
rond 28 jan/apr/juli/okt af. Per maand: wij
schrijven elke maand rond de 28e af.

De contributie voor leden met een
standaard lidmaatschap zal volgend
jaar worden verhoogd, mits goedgekeurd
op het congres van 23 november.
De nieuwe maandelijkse tarieven zijn:
€6, €9 en €12. Ook wordt een nieuw
tarief toegevoegd: € 24/maand. Voor
gezinsleden en reductieleden verandert
het maandtarief niet, dit blijft €2,50.
De wijziging gaat automatisch in op
1 januari 2025, tenzij u voor 20 december
2024 uw lidmaatschap aanpast via
Mijn ChristenUnie op christenunie.nl, mailt
naar ledenadministratie@christenunie.nl
of belt naar 033 422 6969.

Persoonsgegevens en privacy

De ChristenUnie gaat zorgvuldig om met
uw persoonsgegevens. Meer informatie
hierover in onze privacyverklaring op
www.christenunie.nl/privacyverklaring.
Vragen of bezwaar? Mail of bel met het
Partijbureau.

Beste ChristenUnie-vrienden,

“Oude
waarden
voor een
nieuwe
tijd”

‘Hoop in een ongenadige tijd. Dat bepaalt de koers van de ChristenUnie. Vorige maand presenteerde de Commissie Partijvisie een heldere visie voor onze partij. Voluit vanuit onze beginselen, eerlijk over de onherbergzame kant van deze tijd en wat dan juist de koers van de ChristenUnie moet zijn. Daar kunnen we de komende jaren mee vooruit. Het was bij de eerste gespreksavonden al mooi om te merken dat we dat met heel veel enthousiaste leden doen. Christelijk-sociale politiek begint dichtbij, in de straat waar we wonen, het dorp of de wijk waar we van houden.

Als je in de Tweede Kamer spreekt, dan zie je schoolklassen de publieke tribune op lopen. In de afgelopen tijd zagen deze jongeren te vaak alleen gekissebis, veel gedoe, weinig inhoudelijke oplossingen van de grote vragen. Of het nu gaat om goed samenleven, minder eenzaamheid, een eigen huis of zorg voor onze aarde. De ChristenUnie is opgericht in een traditie met stevige wortels. Daarom kiezen we niet voor windvaanpolitiek die met alle winden meewaait, maar voor opbouwende politiek die de samenleving versterkt. Wij zijn de partij van de samenleving.

In een tijd van harde koppen en standpunten, een tijd waarin we het goede samenleven soms lijken te zijn verleerd, waarin de mentale gezondheid van onze jongeren schrikbarend snel achteruit holt, koersen wij op een verbonden samenleving en een overheid die recht doet.

In dit magazine lees je een interview met Esther van Fenema, die een indringend pleidooi houdt voor echte verbondenheid in plaats van de schijnverbondenheid op sociale media. Je leest over bevlogen ondernemers, die niet alleen bezig zijn met de volgende kwartaalwinst, maar die gericht zijn op brede welvaart. Vanzelfsprekend is er ook aandacht voor het handwerk van elke week: in de provincie, op het partijbureau, in de gebeden en in de Kamer, waar Pieter net een ondernemersvisie presenteerde en Don juist volop aan de slag is met de toekomst van onze jongeren.

‘Hoop is het licht dat uit de toekomst op het heden valt’, schrijft de Poolse priester Thomas Halik. In dat licht leven en werken we. Vandaag wil ik ook jullie als leden bedanken. Want door jullie betrokkenheid, door het werk van de ChristenUnie te steunen, kunnen we ook telkens opnieuw werk maken van de hoop voor deze ongenadige tijd. Dat doen we samen, ieder op zijn plek, hoopvol omdat we weten dat de beste toekomst wacht!

Mirjam Bikker
Partijleider ChristenUnie

ChristenUnie

+ Geef geloof een stem

Algemeen Nut
Beoogende Instelling
ANBI

Mirjam Bikker:

'Sta op voor wat je ten diepste vindt. Wees geen toeschouwer'

Ruim anderhalf jaar is Mirjam Bikker partijleider van de ChristenUnie. Een grote verantwoordelijkheid in deze 'ongenadige tijd'. Maar alle christenen dragen dezelfde verantwoordelijkheid, vindt Mirjam: "Sta op voor wat je ten diepste vindt. Wees geen toeschouwer maar draag een steentje bij." Een gesprek over heilige woede en vooral over hoop.

Tekst: Karin Prins • Beeld: Nienke van Denderen

AL RUIM ANDERHALF JAAR ONDERWEG ALS PARTIJLEIDER, WAT HEB JE TOT NU TOE GELEERD?

"Het eerste jaar was vooral de ene na de andere campagne voeren. Enorm intensief, maar het was goed om veel buiten Den Haag te zijn. Het werk van de ChristenUnie begint namelijk niet in Den Haag maar in de dorpen en steden in heel Nederland. Dat zag ik op bezoek bij de warme huiskamer van het Leger des Heils in Goes, waar mensen gezien worden en graag aanschuiven. In het hospice in Delft, waar mensen alle liefdevolle zorg krijgen. De zorgboerderij vlakbij Barneveld. Daar gebeurt het. Daar draait ons samenleven om. Niet om de politiek, niet om de overheid. Dat neemt niet weg dat wij hier in Den Haag ons werk heel goed moeten doen. Ook heb ik opnieuw ervaren dat de ChristenUnie een biddende partij is. Dat is het mooie, op allerlei manieren en uit de volle breedte van de ChristenUnie dragen mensen bij. Biddend en werkend."

HEEFT JE OPVOEDING INVLOED OP DE MANIER WAAROP JE POLITIEK BEDRIJFT?

"Van mijn ouders leerde ik om altijd de ander te blijven zien en spreken, je talenten te gebruiken en je steentje bij te dragen aan de maatschappij. Daar werd niet over gesproken, het was vanzelfsprekend. Ook het vele lezen heb ik van huis uit meegekregen. Er lagen altijd boeken, kranten en tijdschriften vanuit een brede maatschappelijke belangstelling. Mijn ouders

werkten allebei in het onderwijs, mijn moeder is nog steeds juf op een christelijke basisschool. Door mijn vader heb ik de ChristenUnie leren kennen. We gingen in Nunspeet wonen, waar we vanuit Moordrecht naartoe zijn verhuisd toen ik in groep zeven zat. Daar was een actieve ChristenUnie-afdeling. Als kind keek ik al graag het journaal. Dat is, denk ik, niet heel gewoon voor een kind van die leeftijd."

JE HEBT DRIE KINDEREN, ONTDEK JE BIJ HEN AL POLITIEKE INTERESSE?

"Ze zijn zeker betrokken bij wat er gebeurt in de wereld. Voor mij is dát politiek! Onze jongste zoon van acht weet alles over dieren en maakt zich zorgen om de ijsbeer. De oudsten begrijpen politiek goed maar hebben ook hun schoolleven met vrienden en vriendinnen. En dat is maar goed ook."

OP EEN GEGEVEN MOMENT KOOS JE VOOR DE POLITIEK...

"Dat steentje bijdragen aan de maatschappij, bepaalde mijn keuze om rechten te gaan studeren in Utrecht. Dat ga je niet studeren om de politiek in te gaan. Totdat ik een nieuw bijbaantje zocht. Ik solliciteerde op een vacature voor fractiemedewerker bij de ChristenUnie Utrecht en werd aangenomen. Daar werd het politieke vuur écht aangewakkerd. In die periode heb ik zoveel geleerd van Wim Rietkerk. Met hem zat ik in de raad, hij was daarnaast

"De partijvisie is een heldere boodschap over de waarden van de ChristenUnie, geworteld in de eeuwenoude christelijke traditie van samenleven en recht doen."

predikant. Hij stelde steeds de vraag: hoe volgen wij Jezus in deze stad? Zijn wij aanwezig in de schaduwplekken: de prostitutie, de armoede, de eenzaamheid. Niet alles is maakbaar, maar we kunnen wel lichtpuntjes van het Koninkrijk brengen. Maar ook: hoe investeer je in de hoopvolle plekken van ontmoeting zoals verenigingen en kerken? Ik zie hem als een leermeester.

Meer mensen hebben mij de weg gewezen. In de Eerste Kamer was dat Roel Kuiper, een bevlogen man. Maar ook Peter Ester, hij is helaas overleden en we missen hem. Hij leerde mij de vraag stellen bij iedere nieuwe wet: wie zijn hier de verliezers? En willen we dat?"

HEB JE EEN VOORBEELD? WANNEER STELDE JE DE VRAAG 'WIE ZIJN HIER DE VERLIEZERS'?

"Neem de verruiming van de gokwet. Wie hier de verliezers zijn, is duidelijk: kwetsbare jongeren die met hun telefoon op zak ieder moment van de

dag kunnen gokken. Steeds meer jongeren komen in grote problemen door een gokverslaving. Daar wordt grof geld aan verdiend. Dan slaat bij mij verontwaardiging om in heilige woede."

TIJDENS DE ALGEMENE POLITIEKE BESCHOUWINGEN MAAKTE JE INDRUK OP AHMED ABOUTALEB, DE OUD-BURGEMEESTER VAN ROTTERDAM. IN TALKSHOW EVA NOEMT HIJ DE WIJZE WAAROP JE IN JE EENTJE OP EEN CRUCIAAL MOMENT IN HET DEBAT OVER DE ASIELNOODWET, DUIDELIJK MAAKTE WAT DE RECHTSSTAAT INHOUDT. WAS DAT OOK HEILIGE WOEDE?

"Het gemak waarop gesproken wordt over onze democratische rechtsstaat. Zonder enige verantwoordelijkheid voor de rechten van de ander. Ja, dan voel ik dat ook, omdat je zoveel op de helling zet. Alsof de rechtsstaat een lastige hindernis is en aan de kant gezet kan worden om het standpunt van de grootste partij door te kunnen drukken. Het is onze ►►

“Niet alles is maakbaar, maar we kunnen wel lichtpuntjes van het Koninkrijk brengen.”

Grondwet die alle minderheden beschermt, die de samenleving beschermt tegen een losgeslagen overheid. De democratische rechtsstaat maakt dat we in vrede van mening kunnen verschillen en ons verantwoordelijk voelen om oplossingen te vinden. Niet alleen je eigen gelijk voorop, maar ook zoeken hoe je met respect voor de ander problemen in dit land aanpakt.”

WAT MAAKTE HET EEN CRUCIAAL MOMENT VOOR JOU OM OP TE STAAN?

“Dat het recht gebogen werd, de Tweede en Eerste Kamer zouden door het kabinet aan de kant geschoven worden. Door het invoeren van staatsnoodrecht kan dat. Maar alleen in acute noodsituaties, zoals een overstroming, is het staatsnoodrecht van toepassing. Dan is het ook te

begrijpen, je moet direct aan de slag, je hebt het niet kunnen voorzien. Dan kan het kabinet achteraf naar de Kamer om goedkeuring te vragen.

Er speelt veel rond asiel en migratie, daar moeten we het over hebben. Maar de problemen zijn het gevolg van jarenlang bestuurlijk onvermogen, niet van een acute crisis.

Staatsnoodrecht dan toch van toepassing verklaren terwijl de Kamer zegt: er zijn ook andere wegen te bewandelen, ondermijnt de rechtsstaat. Het recht wordt naar eigen inzicht omgebogen. Dan moeten we alert zijn. Waar dat gebeurt, of een poging daartoe, is de democratische rechtsstaat in acuut gevaar.”

JE DRAAGT EEN GROTE VERANTWOORDELIJKHEID, WAAR HAAL JE KRACHT UIT?

“Op dit moment lees ik de Bijbelboeken Koningen. Nou, dat waren nog eens woeste tijden. Het geeft mij een zekere rust, God was er toen en is er nu. Het Bijbelboek Esther inspireert mij ook: op het juiste moment stond Esther op om het op te nemen voor haar volk.

We dragen allemaal de grote verantwoordelijkheid om op te staan als het nodig is. In je gezin, in je bedrijf, op je werk. Het geeft mij hoop dat ik dit op zoveel plekken zie gebeuren. Laatst was ik in Apeldoorn waar jongeren via de maatschappelijke diensttijd meedoen met een maatjesproject. Zo sprak ik met een vrouw, haar man is overleden, die iedere week enorm uitkijkt naar het bezoek van het maatje aan wie ze is gekoppeld. Of een familiebedrijf in de Rotterdamse haven dat een studiefonds heeft opgericht voor kinderen van medewerkers. Allemaal plaatsen van hoop.”

“Hoe investeer je in de hoopvolle plekken van ontmoeting?”

ALS VROUW, CHRISTEN EN PARTIJLEIDER HEB JE VEEL TE MAKEN MET ONLINE HAAT. HOE GA JE DAARMEE OM?

“Mijn identiteit ligt niet in wat anderen van mij vinden. Het is belangrijk dat de schreeuwers het niet winnen in mijn hoofd. Het helpt om er met mensen over te praten. Wat trouwens ook goed werkt: als ik moe ben, mijn sociale media niet openen.”

DE PARTIJVISIE ‘HOOP VOOR EEN ONGENADIGE TIJD’ IS GEPRESENTEERD. JE SCHREEF EEN PAMFLET ALS POLITIEKE BIJSLUITER. WAAROM?

“Juist deze tijd schreeuwt om christelijke politiek, niet alleen standpunten, maar ook het verhaal daaronder. Hoe we naar de samenleving kijken, wat onze missie is. De partijvisie is een heldere boodschap over de waarden van de ChristenUnie, geworteld in de eeuwenoude christelijke traditie van samenleven en recht doen. Omdat we de volgende generaties, kinderen en kleinkinderen, ook hoopvol willen laten opgroeien.”

‘SUCCES IS EEN KEUZE’ TYPEERT ONZE TIJDGEEST EN VEROORZAAKT STRESS EN EENZAAMHEID. IS ER RUIMTE OM OP TE KRABBELEN ALS JE PECH HEBT IN HET LEVEN?

“Ondertussen lijkt het huidige kabinet de samenleving te zijn vergeten: de maatschappelijke diensttijd en de giftenaftrek staan onder druk. Verenigingsleven en vrijwilligerswerk krijgen geen aandacht. Er wordt chaos gecreëerd in plaats

van dat er gewerkt wordt aan oplossingen voor problemen die ons allemaal raken: de vergrijzing, migratie, het openbaar vervoer, de huizenmarkt en volksgezondheid. In deze ongenadige tijd is het belangrijk om een hoopvolle koers te bepalen. Het pamflet beschrijft die koers.”

DE DRIE HOOFDPUNTEN IN HET PAMFLET ZIJN: TOEKOMST VOOR KINDEREN, ECONOMIE VOOR MENS EN SCHEPPING EN RECHTVAARDIGE OVERHEID. WAT BETEKENT DIT VOOR DE CHRISTENUNIE?

“Dit is onze agenda voor de komende tijd: politiek van de ChristenUnie stelt de toekomst van kinderen voorop. Voor een hoopvolle samenleving waar zorg voor elkaar geen uitzondering maar regel is. We zien een uitgeputte schepping, door onze leefstijl. Grote bedrijven die gaan van kwartaalwinst naar kwartaalwinst, zouden niet centraal moeten staan in onze economie, maar de familiebedrijven (die ook groot kunnen zijn) die denken in generatie op generatie. Het is hoog tijd voor een rentmeesters-economie, waarop mens en schepping floreert. Voor een overheid die betrouwbaar is en mensen en hun vrijheden beschermt. Daarom staat de ChristenUnie pal voor de democratische rechtsstaat.”

VOLGEND JAAR BESTAAT DE CHRISTENUNIE 25 JAAR. HOE KIJK JE NAAR DIT JUBILEUM?

“De oprichting van de ChristenUnie was een bijzondere gebeurtenis: christenen vonden elkaar onder één politiek dak. Vijfentwintig jaar later is het een unie van mensen die ondanks grote verschillen samen geloven. Van idealisten tot twijfelaars, van protestanten tot katholieken. Christenen die bruggen slaan in een verkrumelde samenleving.

Veel mensen maken zich grote zorgen over de tijd waarin we leven. Laatst las ik deze meer dan duizend jaar oude tekst van kerkvader Augustinus: ‘Het zijn moeilijke tijden! Dat zeggen de mensen tenminste. Laten we liever goed leven, dan worden de tijden vanzelf goed. Wij zijn de tijden. Zoals wij zijn, zijn de tijden.’ Augustinus schrijft dat in bar ingewikkelde tijden, ook voor christenen. Hij leeft dit vanuit zijn geloof en het is een prachtige aanmoediging. Dit is een oproep aan ons allemaal: sta op voor wat je ten diepste vindt en draag dat uit. Wees geen toeschouwer. Niet alleen is het een oproep, het geeft ook ontspanning: de tijden zijn in Gods hand.”

Hoop

voor een ongenadige tijd

In 'Hoop voor een ongenadige tijd' presenteert de ChristenUnie haar visie voor de komende jaren. Begin september is het visiestuk overhandigd door commissievoorzitter Roel Kuiper aan Ankie van Tatenhove, voorzitter van het Landelijk Bestuur, en aan partijleider Mirjam Bikker. Dit document is bedoeld om richting te geven aan de politieke koers van de partij, met als doel een beweging te blijven van christenen die het evangelie in de politiek handen en voeten geven. Het is opgedeeld in drie delen: de missie van de ChristenUnie, zeven beginselen en een politieke agenda voor de toekomst. We hebben het programma voor u samengevat:

Moment van overhandiging

EEN ONOPGEEFBARE MISSIE

De ChristenUnie gelooft dat christelijke politiek juist nu van belang is. Ondanks de uitdagingen van de afgelopen 25 jaar blijft de ChristenUnie geloven in een politiek die gebaseerd is op geloof, hoop en liefde, en die streeft naar recht en vrede in de samenleving. De partij wil niet alleen een politieke beweging zijn, maar ook een hoopvolle tegenbeweging tegen de individualistische tendensen in de samenleving.

DE ZEVEN BEGINSELEN VOOR HOOPVOLLE CHRISTELIJKE POLITIEK

Het verhaal van het evangelie is radicaal. Je overgeven aan een leven in de voetsporen van Jezus, kan niet zonder consequenties blijven voor hoe je kijkt naar mensen, de samenleving of de rol van de overheid. Voor de ChristenUnie leidt dit tot de volgende

mens- en maatschappijbeelden die in deze tijd werkelijk tot een andere politiek en een andere samenleving kunnen leiden.

- 1. Een ander mensbeeld:** de ChristenUnie verzet zich tegen het idee dat het leven draait om persoonlijk succes en competitie. In plaats daarvan benadrukt de partij het belang van verbondenheid en zorg voor elkaar.
- 2. Een andere samenleving:** de ChristenUnie streeft naar een samenleving die gebaseerd is op gemeenschap en verantwoordelijkheid, waarin mensen voor elkaar zorgen.
- 3. Een andere overheidsvisie:** de overheid moet dienend zijn en gericht op gerechtigheid. De ChristenUnie pleit voor een overheid die ruimte laat voor gemeenschappen en hun eigen verantwoordelijkheid.
- 4. Een andere economie:** de partij streeft naar een economie waarin rentmeesterschap centraal staat. Mensen moeten niet enkel streven naar financiële groei, maar ook zorg dragen voor de aarde en de samenleving.
- 5. Een andere verhouding tot de aarde:** zorg voor Gods schepping is essentieel. De ChristenUnie benadrukt het belang van ecologisch verantwoord handelen en het behoud van de natuur.
- 6. Een andere democratie:** de partij staat voor een democratie waarin vrijheid en rechtvaardigheid worden verdedigd. Het respect voor fundamentele vrijheden en de bescherming van minderheden zijn daarbij essentieel.
- 7. Een andere internationale orde:** de ChristenUnie ziet het als haar taak om bij te dragen aan internationale vrede en gerechtigheid en om op te komen voor de rechten van de mens wereldwijd.

HOOPVOLLE AGENDA

De ChristenUnie wil zich de komende jaren richten op drie hoofdthema's:

- 1. Een hoopvolle samenleving:** met aandacht voor de kracht van lokale gemeenschappen, onderwijs en zorg voor elkaar.
- 2. Een dienstbare economie:** gericht op rentmeesterschap en duurzaamheid, waarbij de belangen van mens en natuur worden beschermd.
- 3. Een rechtvaardige overheid:** die opkomt voor vrijheid en recht en een betrouwbare partner is van burgers en gemeenschappen.

Dit bepaalt onze politieke agenda voor de komende jaren:

- **TOEKOMST VOOR KINDEREN** investeren in gezinnen, onderwijs, huisvesting en kansen voor jongeren.
- **DUURZAME ECONOMIE** gericht op eerlijke handel, duurzaamheid en lokale groei.
- **STERKE RECHTSSTAAT** bescherming van vrijheden en bestrijding van criminaliteit en onrecht.
- **LEVENSWAARDE** bescherming van elk leven, van geboorte tot natuurlijke dood.
- **ZORG VOOR DE SCHEPPING** actief herstel van natuur en aanpak van klimaatverandering.
- **LOKALE GEMEENSCHAPPEN** ondersteuning van lokale initiatieven en vrijwilligerswerk.
- **VRIJ ONDERWIJS** keuzevrijheid voor ouders over het door hun kinderen te volgen onderwijs.
- **PUBLIEKE VOORZIENINGEN** herstel van belangrijke publieke diensten.
- **INTERNATIONALE VEILIGHEID** inzet voor samenwerking en veiligheid.
- **STRIJD TEGEN ARMOEDE** bestrijding van armoede en onrecht wereldwijd.

Meer weten?
Ga naar christenunie.nl/koers

Groeten uit de **PUB**

Tekst: Carola van der Krieke

Excuses. Niet uit de pub, maar van het PUB. Het Provinciale Unie Bestuur. Om specifiek te zijn krijgt u als lezer de hartelijke groeten van PU-bestuur Zuid-Holland. Wat doet zo'n bestuur nu eigenlijk? Waarom is een bestuur op provinciaal niveau van belang? Graag stellen we u voor aan Nico, Chiel, Rens en Pieter.

Kunnen jullie iets over jezelf vertellen?

Chiel: "Ik zit al bijna vier jaar in het bestuur als secretaris. Dat vind ik zelf ook eigenlijk een beetje gek lang. Ik ben 27, en ik ben direct aan het einde van mijn studententijd bestuurslid geworden. Dus ik zit nu al bijna aan het einde van de eerste termijn. Inmiddels werk ik. Ik heb natuurkunde gestudeerd en ik heb een ingenieursbaan. Het bestuurswerk doe ik nog steeds met plezier."

Pieter: "Was het 2022 toen we elkaar tegenkwamen op het zebra-pad, Nico? Toen strikte Nico mij voor het bestuur. Sindsdien zit ik in het bestuur, vooral gericht op campagne en communicatie. Ik heb 15 jaar voor de klas gestaan in het voortgezet onderwijs. Ik werk nu als beleidsadviseur van een scholengroep. Dat is meer de adviserende rol om alles goed te regelen binnen de scholen."

Nico: "Ik zit nu in mijn tweede periode. Op een gegeven moment heb ik gewoon belangstelling getoond. Er stond een oproep in het provinciale krantje van 'wie wil ons bestuur komen versterken'. Ik heb gewoon een poosje meegedraaid, toen kwam de vacature voor de voorzitter. Dat doe ik overigens met plezier. Ik ben nu vier jaar met pensioen. Altijd gewerkt in de wereld van de uitgeverij. Boekenuitgeverij, tijdschriften enzovoort. Daar ben ik directeur geweest."

Rens: "Ik ben de penningmeester. Eigenlijk op ad-interim basis. Ik heb eigenlijk de maximale termijn van penningmeesterschap jaren geleden al bereikt. Op een gegeven moment was er een nieuwe penningmeester. Maar na een goed jaar, was die ook weer weg. En toen stond de voorzitter bij mij op de stoep van 'wil jij dat werk nog wel overnemen, want we hebben geen penningmeester'. En zo zit ik inmiddels alweer een jaar of drie stiekem bij de club. In mijn werkzame leven heb ik bij het ministerie van Sociale Zaken gezeten. Maar ik ben al 7,5 jaar met pensioen."

Jullie zijn dus het PU-bestuur van Zuid-Holland. Stel, je zou moeten uitleggen aan iemand die niet weet wat dat inhoudt. Hoe zou je vertellen wat jullie doen?

Nico: "Er zijn natuurlijk verschillende politieke niveaus: lokaal, provinciale staten en de landelijke politiek. Wij vormen de tussenlaag, wat betekent dat we ons niet alleen richten op de Provinciale Staten, maar ook op de Waterschappen in dit gebied. Onze belangrijkste taak is ervoor te zorgen dat er voldoende kandidaten zijn voor deze posities. Daarnaast hebben we een adviserende rol richting de lokale afdelingen. Bijvoorbeeld, als er lokale

Bijeenkomst van Provinciale Unie Zuid-Holland

"... een beweging van christenen in Nederland. Ik hoop dat we dat met elkaar kunnen blijven vormgeven."

Veel mensen willen wel op een lijst, maar niet op de positie voor een raadslidmaatschap. Dus er zijn wel eens gevallen geweest waar er geen lijsttrekker was. Daarom is daar geen ChristenUnie-zetel meer. Dat is zonde. Terwijl de stemmers er wel waren. Dus ja, die bestuurlijke kant van een partij is haast net zo belangrijk als de politieke."

Hoe houden jullie contact met de verschillende politieke lagen?

Pieter: "We proberen de netwerkstructuur die landelijk wordt gebruikt, ook in de provincie toe te passen. Voorheen organiseerden we een huishoudelijke vergadering in Waddinxveen, een centrale locatie in de provincie. Nu heeft de bijeenkomst nog steeds een huishoudelijk deel, maar ligt de nadruk veel meer op ontmoeting, zoals bij een politiek café. We wisselen daarbij van locatie: we zijn al in Gouda en Sliedrecht geweest, en dit najaar gaan we naar Teylingen, in de Bollenstreek, omgeving Lisse. Zo komen we steeds in contact met andere groepen mensen."

Sommige mensen komen altijd naar de bijeenkomsten van de Provinciale Unie, maar voor anderen is de drempel lager als de locatie dichterbij huis is. Op deze manier proberen we mensen dichterbij elkaar te brengen." >>

Groeten uit de
PUB

**“Een provinciaal
netwerk van christenen
die betrokken willen zijn
bij de politiek”**

**Wat maakt het bestuurlijke werk leuk voor jullie?
Hebben jullie mooie herinneringen of staan
specifieke momenten jullie bij?**

Nico: “Ik ben dus eigenlijk vrij laat praktisch in dat bestuurlijke werk van de politiek terecht gekomen. Soms denk ik wel eens van: “waar ben ik aan begonnen?” Omdat politici soms een soort geldingsdrang hebben. Dus wie op nummer drie staat wil uiteindelijk toch echt redenen vinden om op nummer één te komen staan. Maar het spel meespelen, die lijsten opstellen, dat is toch wel goed. Dat je helpt een combinatie van mensen op verkiesbare plaatsen te krijgen die echt iets kunnen toevoegen. Dat vind ik wel een verantwoordelijkheid. Dus je levert een bijdrage aan dingen die toch te maken hebben met het koninkrijk van God.”

Chiel: “Voor mij is het ook weerstand bieden in een soort cultuur, waarin alle vakbonden, alle politieke partijen dalende ledenaantallen hebben, om gewoon wel dat werk te doen en je in te zetten. Want anders laat je het alleen over aan, met eerbied gesproken, mensen die naar de ALV komen en de gemiddelde leeftijd van 60 jaar hebben en grotendeels man zijn. Als je niks doet dan laat je de partij dus over aan hen, en dan zijn dat de mensen die de selectiecommissies vullen, die de programma-commissies vullen en dan krijg je misschien dat de kieslijst en het verkiezingsprogramma ook eerder een afspiegeling zijn van die actieve leden dan van de daadwerkelijke achterban en gewoon het algemene ledenbestand. Dus ik haal er wel voldoening uit om dat dan een beetje te doorbreken.”

Rens: “Ik moet zeggen, ik heb het altijd met heel veel plezier gedaan. Ik heb daar ook wel veel voldoening uit gehaald, ook als penningmeester zijnde. Want we ondersteunen ook wel eens afdelingen met een bijdrage. Maar als dan het geven van bijdragen leidt tot het behalen van een stem ergens, of in de gemeente of in een waterschap, dan is dat geweldig. Ik heb bijvoorbeeld ook geholpen om de ChristenUnie in het Hoogheemraadschap van Delfland te krijgen. Dat was echt heel spannend of we voldoende ondersteuningsverklaringen bij elkaar wisten te rapen. Dat was eigenlijk een week voordat ik ze in moest leveren nog onduidelijk of ik het aantal haalde. En de laatste dagen stroomden de verklaringen binnen. Heerlijk!”

Pieter: “Dat je met elkaar zo'n beweging vormt is prachtig. Op een ledencongres kom je toch wel weer mensen tegen die je ooit ergens, een paar jaar geleden ook al een keer ergens tegenkwam en ook actief waren. En die verbreding naar mensen die zich heel erg verwant voelen aan ons gedachtegoed. Dat is gewoon mooi, gewoon een beweging van christenen zijn in Nederland. Ik hoop dat we dat met elkaar kunnen blijven vormgeven.”

Word lid van CGMV, de hoopvolle vakbond

**Altijd
verzekerd** van
persoonlijk juridisch
advies bij werk,
uitkering en inkomen,
Al vanaf **10,- p/m**

Soms heb je behoefte aan juridische hulp of advies, soms wil je gewoon even sparren. Op al deze momenten zijn wij er voor je. En voor duizenden andere leden die, net als jij, geloven dat goed werk de wereld mooier maakt.

- + advies bij vragen over werk en loopbaan
- + juridische bijstand bij problemen
- + gratis trainingen en workshops

Je hoeft natuurlijk niet te wachten tot er problemen of vragen zijn. Lid worden van een vakbond is altijd een goed idee. Scan de QR-code of ga naar www.cgm.nl/lid-worden

Hanzelaan 344, Zwolle
Gorechtkade 2, Groningen
telefoon 038 425 43 79
www.cgm.nl

cgm
de hoopvolle
vakbond

Angststoornis

Tekst: Mees Hess

‘Een individu kan zichzelf onvoldoende zingeving bieden.’

• in gesprek met Esther van Fenema over de gevolgen van sociale media.

“... vaak zie ik dat mensen hun eigen handleiding niet respecteren.”

In zijn boek *The Anxious Generation* bespreekt Jonathan Haidt de mentale gezondheids crisis onder jongeren, die volgens hem nauw samenhangt met een breder verlies aan zingeving in de westerse samenleving. Haidt stelt dat de opkomst van smartphones en sociale media sinds 2010 een belangrijk keerpunt is, met vergaande gevolgen voor hoe jongeren de wereld ervaren en zichzelf zien. De toegenomen focus op individualisme en de constante prikkels van sociale media hebben geleid tot een groeiende kwetsbaarheid onder jongeren.

Naar aanleiding van Haidts analyse spreken we met Esther van Fenema, zij is o.a. psychiater, auteur, topvioliste en high performerscoach. In dit interview deelt ze haar inzichten over de zingevingscrisis, de rol van technologie in de mentale gezondheid van jongeren en hoe individuen, ouders en de overheid kunnen bijdragen aan oplossingen. Van Fenema pleit voor meer verbinding en collectieve verantwoordelijkheid om de veerkracht van jongeren te versterken in een steeds digitaler wordende wereld.

Is er volgens u sprake van een zingevingscrisis in de westerse samenleving, zoals Haidt beweert in zijn boek?

“Ja, die is er volgens mij ook. In mijn boek *Het Verlaten Individu* bespreek ik het hypergeïndividualiseerde wezen dat we tegenwoordig zijn. We leven in een samenleving waarin het individu op een voetstuk staat, met zelfontplooiing als het hoogste doel. Hierdoor missen we de verbinding met het grotere geheel. Het individu op zichzelf

is namelijk niet zo interessant, want een individu kan zichzelf onvoldoende zingeving bieden.”

Hoe kunnen mensen in deze tijd zin geven aan hun leven?

“Dat is een ingewikkelde vraag. Ik denk dat het zoeken naar verbinding met anderen, jezelf in een groter geheel plaatsen en een rol hebben binnen het collectief, erg belangrijk is. Zingeving heeft ook een spirituele dimensie, waarbij je onderdeel bent van een groter verhaal. Religie kan hier een belangrijke rol spelen. Zingeving puur vanuit jezelf vinden, is erg moeilijk.”

Haidt legt in zijn boek uit dat de opkomst van smartphones en sociale media sinds 2010 een omslagpunt is in de mentale gezondheid van jongeren. Deelt u deze mening?

“Ja, ik denk dat het een combinatie is van het individualiseringsproces dat in de jaren zestig begon én de opkomst van smartphones sinds 2010. Jongeren zijn opgegroeid met de telefoon, en vooral sociale media hebben van onze aandacht een verdienmodel gemaakt. Deze twee factoren versterken elkaar en we zien nu de gevolgen: steeds meer jongeren hebben last van mentale problemen en angststoornissen.”

Hoe verklaart u dat jongeren mentale problemen ervaren door sociale media?

“Dat is een complex antwoord. Sociale media werken via het beloningssysteem in het brein, dat oorspronkelijk bedoeld is om te overleven in een omgeving van schaarste. Nu wordt dit systeem continu geprikkeld door de prikkels

van sociale media: de likes en de externe standaarden waar je aan moet voldoen om erbij te horen. Wij zijn groepswezens en vinden het belangrijk om geaccepteerd te worden. Als je directe sociale omgeving vervangen wordt door een online wereld waar iedereen leuker en geweldiger lijkt, wordt het voor een opgroeiend brein heel moeilijk om een stabiel zelfbeeld te ontwikkelen.

De vraag is ook wat dit doet met je aandacht en je verbinding met anderen. Als je continu vanuit een verslavingsbiologie aan het scherm gekluisterd bent en achter zaken aanjaagt waarvan je je kunt afvragen hoe zinvol ze zijn, dan heeft dat gevolgen. Fysiek samen tijd doorbrengen verdwijnt, kinderen spelen niet meer buiten. Dit veroorzaakt tekorten in een opgroeiend brein, vooral bij kinderen die moeten leren socialiseren.”

U hebt sociale media wel eens vergeleken met cocaïne. Wat bedoelt u daarmee?

“Daarmee doel ik op de verslavingsbiologie die door beide wordt getriggerd. Cocaïne grijpt in op het beloningssysteem in het brein en geeft een goed gevoel, waardoor je steeds meer nodig hebt om hetzelfde effect te krijgen. Dat kan leiden tot verslaving. Dit geldt ook voor dingen als gokken, roken, drugs of sociale media. Voor je brein maakt het niet uit: het systeem is hetzelfde.”

Wat kunnen we doen om dit tegen te gaan, en welke rol speelt de overheid hierbij?

“Smartphones op scholen verbieden, een leeftijdsgrens instellen en de big tech-bedrijven aan banden leggen zijn mogelijke

- maatregelen. De overheid moet kritisch, en niet naïef, kijken naar de algoritmes die op kinderbreinen worden losgelaten. Ik denk dat de overheid veel strenger mag optreden, vooral om te voorkomen dat jongeren op een bepaalde manier worden misbruikt, of in ieder geval hun brein.”

“We missen de verbinding met het grotere geheel.”

Besteedt de overheid volgens u voldoende aandacht aan de mentale gezondheid van jongeren?

“Nee, absoluut niet. Dat vind ik naïef en zorgelijk. We krijgen een generatie die heel kwetsbaar is en zich staande moet houden in een overprikkelende en veeleisende samenleving, zonder daartegen opgewassen te zijn. In het regeerakkoord lees ik hier niets over terug, ondanks talloze onderzoeken

Don Ceder – Kamerlid ChristenUnie

“Jonathan Haidts boek Generatie Angststoornis raakt een belangrijk punt: de impact van sociale media op jongeren. Steeds meer jongeren lijden aan somberheid, angststoornissen en een gebrek aan zingeving, en dat wordt sterk aangewakkerd door sociale media.

Ik pleit al langer voor strengere wetgeving, zoals leeftijdsverificatie om te zorgen dat jongeren pas op latere leeftijd toegang krijgen tot sociale media. Dit wetsvoorstel is 9 oktober ingediend en een week later aangenomen. De naleving ervan moet streng worden gehandhaafd. Daarnaast is het cruciaal dat scholen telefoonvrij worden gemaakt. Sinds begin 2024 zijn smartphones op basisscholen en middelbare scholen verboden, wat leerlingen helpt zich beter te concentreren en te presteren. We moeten ook het belang van eenvoudige oplossingen, zoals buitenspelen, niet onderschatten. Het levert jongeren zoveel meer op dan eindeloos scrollen. Als we samen werken aan een “nieuw normaal”, kunnen we levens redden. Daarom steun ik Haidts grondige analyse van deze problematiek.”

die aantonen dat het slecht gesteld is met de mentale gezondheid van jongeren.”

Wat kunnen ouders doen die twijfelen of ze hun kind een telefoon moeten geven?

“Mijn advies is om verbinding te zoeken met andere ouders en als collectief afspraken te maken. Dit kun je niet in je eentje doen, want dan isoleer je je kind, wat alleen maar problemen oplevert. Dus: maak gezamenlijk afspraken over wat je toelaat op welke leeftijd.”

Er zijn ook tegengeluiden dat er juist positieve kanten aan sociale media zitten. Wat zijn volgens u de voordelen en wegen die op tegen de nadelen?

“De positieve kanten zijn er zeker. Je komt in contact met mensen die je normaal niet zou ontmoeten, je kunt ontzettend veel kennis opdoen en je hebt de mogelijkheid om op elk moment contact te zoeken met anderen. Maar ik denk niet dat dit opweegt tegen de negatieve kanten.”

Hoe kunnen mensen zichzelf mentaal wapenen tegen de uitdagingen van deze tijd?

“Het antwoord is eigenlijk simpel, maar vaak zie ik dat mensen hun eigen handleiding niet respecteren. Daarom heb ik in mijn boek ‘De Mentale Schijf van Vijf’ vijf thema’s geclusterd die daarbij helpen: voldoende bewegen, genoeg rust inplannen, matig zijn met telefoongebruik, investeren in sociale contacten en praten over je problemen. Er zitten ook grotere thema’s aan vast, zoals religie, die onder “rust” en “sociale contacten” vallen. In het boek staan ook praktische tips, bijvoorbeeld over hoe je een gesprek begint over problemen.”

Welke boodschap zou u willen meegeven aan de ChristenUnie?

“Dat ze de verantwoordelijkheid heeft om de mentale gezondheid in Den Haag te agenderen. Mirjam Bikker doet dit overigens goed, vooral als het gaat over zaken als euthanasie onder jongeren in de psychiatrie en de gevolgen van online gokken. Ik vind haar een voorbeeld van hoe een politicus verantwoordelijkheid moet nemen.”

**BREEK
DE STILTE**

TEKEN DE PETITIE

16,2 miljoen Afrikaanse christenen zijn op de vlucht voor geweld. Zij leven in onmenselijke omstandigheden in tentenkampen. Jouw vervolgde broers en zussen voelen zich alleen. Want iedereen zwijgt over het onrecht waar ze onder lijden. Teken de petitie en breek de stilte!

Scan de QR-code met je mobiel of ga naar opendoors.nl/petitie

 OpenDoors

**Beemster
Zoekt...**

Een predikant / theoloog met protestants DNA

Ben jij of ken jij de persoon die wij zoeken?
Laat je verrassen!

En bekijk NU onze vacature op:
www.beemsterkerk.nl

Of scan de QR!

Generaties IN ACTIE

Vrijwilligers spelen een cruciale rol in onze samenleving: zij zetten zich met hart en ziel in voor anderen, vaak zonder daar iets voor terug te verwachten. We kunnen niet zonder vrijwilligers. Ook niet bij de ChristenUnie. Vrijwilligers van alle leeftijden zijn bij ons actief. Maar wie zijn die ChristenUnievrijwilligers? Waarom zijn ze vrijwilliger? Wat maakt het leuk? Dat vroegen we aan Rhodé (18), Thijs (48) en Ellen (74).

Tekst: Carola van der Kriek

Ellen Nijse

Wie ben je en wat doe je in het dagelijks leven?

"Ik ben Ellen. Negen jaar gepensioneerd. Daarvoor werkte ik als (wijk)verpleegkundige in het ziekenhuis, de psychiatrie, de thuiszorg en andere werkvelden. De laatste jaren was ik werkzaam als leidinggevende in de ouderenzorg. Tot aan mijn pensioen heb ik 100% gewerkt.

Nu ben ik met pensioen. Een mooie fase in het leven. Je bent vrij, kunt doen en laten wat je wilt. En als je wilt, kun je vrijwilligerswerk gaan doen. Zelf doe ik verschillende dingen. Vrijwilligerswerk doe ik ook voor mezelf, omdat ik het leuk vind. Ik kom tot bloei als ik van betekenis kan zijn voor een ander."

Waarom ben je vrijwilliger geworden bij de ChristenUnie?

"Dat is eigenlijk gewoon heel toevallig. Ik kreeg een mailtje met de oproep om vrijwilliger te worden, daar heb ik op gereageerd. Toen werd ik door Anja (vrijwilligerscoördinator) uitgenodigd voor een gesprek. Dat was een heel prettig gesprek. Daar heb ik gezegd: als er eens iets is, wil ik best wel wat doen. Maar belangrijk is dat ik het leuk moet vinden. Ik doe het liefst vrijwilligerswerk waarbij ik andere mensen ontmoet."

Wat doe je als vrijwilliger?

"Ik heb bij de stand van de ChristenUnie op Opwekking gestaan. Dat was een mooie dag. Ik heb leuke gesprekken gevoerd met mensen. Daar heb ik ook mensen ontmoet die ik anders niet zo snel zou tegenkomen. Op 23 november ga ik samen met een vriendin helpen op het partijcongres in Barneveld."

Wat maakt het vrijwilligerswerk leuk?

"Het contact met mensen. Je krijgt ook veel terug, je ontmoet mensen en meestal is het gezellig. Ik geniet er altijd wel van."

Waarom zou iemand vrijwilliger moeten worden?

"De ChristenUnie is een warme organisatie van wat ik nu toe gemerkt heb. Ook word je als vrijwilliger goed voorbereid op hetgeen wat je gaat doen. Dat is echt super. Bij de ChristenUnie kom je in een warm bad. Voor mij gaat het ook om die gezelligheid. Daarnaast kun je echt wat betekenen, voor in dit geval de ChristenUnie."

Rhodé Fennema

Wie ben je en wat doe je in het dagelijks leven?

"Ik ben Rhodé, 18 jaar. Ik ben tweedejaarsstudent Politicologie in Nijmegen."

Waarom ben je vrijwilliger geworden bij de ChristenUnie en wat doe je als vrijwilliger bij de ChristenUnie?

"Via via werd het aan mij gevraagd. Daarnaast vind ik politiek erg interessant. Dus ik dacht: ik zie wel hoe het is. Als vrijwilliger notuleer ik de vergaderingen van het bestuur van de Bestuurdersvereniging."

Wat maakt het vrijwilligerswerk leuk?

"Je zit in een setting waar je anders nooit mee te maken krijgt. Ook spreek je mensen die je anders nooit zou spreken. Het is zo anders dan de dingen die ik in het dagelijks leven doe. Ik leer dingen die ik anders niet zou leren. Daarnaast is het bijzonder om te zien hoe de organisatie van binnenuit eruitziet."

Waarom zou iemand vrijwilliger moeten worden?

"Ja, waarom niet? Het is een leuke kans om veel nieuwe mensen te ontmoeten. Volgens mij zijn er genoeg dingen om te doen, dus er is vast wel iets wat bij je past. Je leert ook nieuwe dingen, in mijn geval notuleren. Dus je kunt jezelf ontwikkelen."

Thijs Janssen

Wie ben je en wat doe je in het dagelijks leven?

"Ik ben Thijs. Getrouwd met Esther en samen hebben we drie kinderen en wonen we in Voorthuizen. Ik ben softwareontwikkelaar en heb een eigen bedrijf. Daarnaast hardloop ik graag en zing ik bij een gospelkoor. Zelf ben ik niet zo politiek, maar ik vind het mooi hoe de ChristenUnie politiek bedrijft gericht op mensen."

Waarom ben je vrijwilliger geworden en wat doe je als vrijwilliger bij de ChristenUnie?

"Om de partij te steunen, maar niet met politieke activiteiten. Flyeren en mensen overtuigen om op de ChristenUnie te stemmen doe ik bijvoorbeeld niet. Wel heb ik tijdens Opwekking geholpen met het afbreken van de stand. Ik was er toch vanwege mijn dochter, dus kon ik net zo goed even helpen. Voor de lokale afdeling doe ik ook wel eens wat, bijvoorbeeld kerstkaartjes rondbrengen en de kascontrole."

Wat maakt het vrijwilligerswerk leuk?

"Mensen ontmoeten en een praatje maken. Op tv en in het nieuws zie je vaak de bekende mensen van de partij, maar op een evenement als Opwekking ontmoet je de mensen die op het partijbureau werken. Zo kom je erachter hoe een partij werkt achter de schermen en hoe de boel draaiende wordt gehouden."

Waarom zou iemand anders vrijwilliger moeten worden?

"Nederland is gebaat bij vrijwilligers. Of dat nou bij de ChristenUnie is of ergens anders. Het is ook een manier om andere mensen te ontmoeten en te spreken over hoe de ander betrokken en verbonden is bij en aan de organisatie. Daarnaast steun je zo een goed doel en draag je een steentje bij."

Ook vrijwilliger worden bij de ChristenUnie? Neem een kijkje op www.christenunie.nl/vrijwilliger voor de verschillende mogelijkheden.

‘Samenwerking met andere partijen is het geheim om iets te bereiken’

Interview met Pieter Grinwis, Kamerlid voor de ChristenUnie

Hoe gaat het met je?

“Goed! Ik doe mijn werk met ontzettend veel plezier. Ik spring iedere ochtend vrijwel altijd met een lach op de fiets naar de Kamer. We zitten middenin het altijd drukke najaar. Ik hop van begrotingsdebat via de debatten over het jaarlijkse Belastingplan naar bijvoorbeeld interessante bijeenkomsten van onze partijnetwerken.”

Hoe ontspan je na een lange dag vol debatten?

“Ontspannen doe ik door het volgende debat voor te bereiden. Geintje natuurlijk, maar ik ben wel een beetje een workaholic. Als ik 's avonds na een lange dag naar huis fiets, vind ik het heerlijk om naar de altijd gezellige wiewerpodcast ‘De Rode Lantaarn’ te luisteren. En als de politiek me dan nog niet los

heeft gelaten, heb ik thuis gelukkig Suzanne en ons kwartet kinderen, die er echt wel voor zorgen dat ik politiek Den Haag even vergeet.”

Je bent verkozen tot het meest effectieve Kamerlid in de Nationale Politieke Index. Wat vind je daarvan?

“Ja, een leuke opsteker inderdaad! Vorig jaar werd ik ook al uitgeroepen tot het meest effectieve Kamerlid, maar toen nog in coalitietijd. Nu dus in oppositietijd waarin het gemiddeld genomen moeilijker is om meerderheden achter je voorstellen te krijgen. Wat mooi is aan die index, is dat deze geen populariteitsprijs is, maar dat hij gebaseerd is op harde data. Ze kijken naar wat je daadwerkelijk doet in de Kamer, hoeveel voorstellen je indient en hoeveel daarvan worden aangenomen.”

Kun je wat voorbeelden geven van wat je voor elkaar hebt gekregen?

“Een concreet voorbeeld van het afgelopen jaar is een investering van 40 miljoen euro extra in het spoor bij Meppel. We hebben geld vrijgespeeld voor de flessenhals daar, wat belangrijk is voor reizigers van en naar het Noorden, die te vaak bij Meppel stilstaan. Daarnaast heb ik me ingezet voor onderwerpen rondom wonen en energie, waarbij vooral voorstellen zijn aangenomen die bewoners en consumenten beter beschermen. Denk bijvoorbeeld aan te hoge huurprijzen of misstanden op de energiemarkt. In de politiek draait het om het hebben van ideeën, een goed team om je heen, maar wil je wat gedaan krijgen dan is het vooral belangrijk dat je samenwerkt met collega's van andere partijen en dat je collega's je dingen gunnen.”

Kun je eigenlijk nog wel een beetje fatsoenlijk samenwerken in het huidige politieke klimaat?

“De lens op de werkelijkheid is vaak wat er gebeurt in de plenaire zaal. Daar gaat het er soms hard aan toe. Het meeste werk gebeurt natuurlijk op andere plekken, in de commissiezalen

en achter de schermen. Daar overleg en werk ik veel samen met collega's, zowel uit de oppositie als uit de coalitie. Ik heb mooie samenwerkingen met bijvoorbeeld Thom van Campen (landbouw en natuur) en Silvio Erken (klimaat en energie) van de VVD. Toffe collega's, maar ook strategisch handig: als ik hen meeheb, is de kans op een meerderheid voor onze voorstellen groot. Ik ben zeven jaar 'eenpitter' in de Haagse gemeenteraad geweest, en ook toen al had ik altijd ten minste 22 anderen nodig om tot een meerderheid te komen. Samenwerking met andere partijen is het geheim om iets te bereiken.”

“In deze gepolariseerde tijd is het belangrijk om hoopvolle, nuchtere realisten te blijven.”

Welk onderdeel uit je portefeuille gaat je het meest aan het hart? En waarom?

“Ik heb een brede interesse, van financiën tot economische zaken, van wonen tot alles wat rijdt, vliegt of vaart. Toch heb ik een bijzondere voorliefde voor wonen, voor Volkshuisvesting. Dat wordt te vaak gezien als louter stenen stapelen, maar huizen bouwen is gemeenschappen bouwen. Het doel moet zijn om de samenleving te versterken. Daarom vind ik volkshuisvesting een typisch ChristenUnie-thema. Ook de energietransitie vind ik ontzettend interessant en belangrijk. We moeten écht de overstap van fossiele naar schone energie maken. Daarnaast doe ik voorstellen om het belastingstelsel te hervormen en rechtvaardiger te maken. Dat zijn vaak technische en taaie kwesties, maar juist de onderliggende weeffouten in onze systemen herstellen is essentieel om als samenleving te kunnen functioneren en om bijvoorbeeld armoede en schulden te bestrijden.”

Hoe vaak spreek je Don Ceder en Mirjam Bikker?

“Grappig genoeg heb ik vaak meer contact met collega's uit andere fracties dan met mijn eigen fractiegenoten. Ieder Kamerlid is toch de meeste tijd kwijt aan zijn eigen portefeuille. Vanzelfsprekend is het belangrijk om ook binnen de eigen fractie goed samen te werken. Mirjam, Don en ik vormen echt een complementair team. We begonnen samen als nieuwelingen in de Kamer in 2021, en die gezamenlijke start schept tot op de dag van vandaag een sterke band. We vullen elkaar mooi aan: Mirjam is onze onbetwiste leider en heeft meer dan wie ook oog voor ieders welzijn, Don is charismatisch, weet mensen te bewegen en ik houd erg van het debat én van de volgens velen 'taaietechniek onder de motorkap'. Dat maakt dat we elkaar goed weten te vinden en versterken.”

Wat zou je willen meegeven aan de leden van de ChristenUnie?

“Wat me opvalt, is dat er in de media vaak onevenredig veel aandacht is voor de harde schreeuwers, voor de extremen op de flanken. Maar onze leden zijn juist heel positief en betrokken. Ze steunen ons, zowel met hun gebed als met hun praktische support. In deze gepolariseerde tijd is het belangrijk om hoopvolle, nuchtere realisten te blijven, die oog hebben voor de zachte stemmen. Het zijn die mensen die onze samenleving echt verder helpen, landelijk, provinciaal en zeker lokaal. Nu de gemeenteraadsverkiezingen eraan komen, hoop ik dat veel van onze leden opstaan om verantwoordelijkheid te nemen. Als vrijwilliger, en misschien wel als volksvertegenwoordiger. In het belang van onze democratie, voor ons land, als christen midden in de wereld. Het is prachtig werk waarin je veel kunt betekenen. Mocht je twijfelen of overwegen om die stap naar voren te zetten, dan wil ik je graag enthousiast maken. Het is een voorrecht om dit te mogen doen!”

“Als we het geheimenis
van het gezin niet
onderkennen, is het gevaar
groot dat de familie wordt
uitgehold: ze loopt leeg
op de zich opstapelende
verwachtingen en taken
aan haar adres.”

Beeld: Folkert Rinkema

“Groenlezing 2024” Gezinsgeheim

Dit jaar was het thema van de Boekenweek “Bij ons in de familie.” Een familie is voor veel schrijvers een perfecte lens om maatschappelijke ontwikkelingen, en de relaties en verschillen tussen generaties, te beschrijven en kleur te geven.

Als we vanuit het gezins- of familieperspectief naar de politiek kijken, wat zien we dan? Het gezin dreigt een speelbal te worden in een politieke strijd tussen conservatieve en progressieve krachten over wie zich eigenlijk gezin mag noemen. Ook wordt het gezin al snel geïnstrumentaliseerd voor allerlei nuttige maatschappelijke taken. Ondertussen neemt de druk op gezins- en familieverbanden toe. En dringt de vraag zich op: wie durft het in deze onzekere tijden nog aan om een gezin te stichten?

Juist voor de ChristenUnie, die zich graag profileert als een gezinspartij die familiebanden hoog in het vaandel heeft staan, is het belangrijk om opnieuw woorden te geven aan het belang van gezins- en familieverbanden in politiek gure tijden.

Op donderdagavond 14 november spreekt Prof. Dr. Petruschka Schaafsma, hoogleraar theologische ethiek aan de Protestantse Theologische Universiteit, de jaarlijkse Groenlezing van het Wetenschappelijk Instituut uit. Hierin gaat zij op zoek naar een nieuwe taal om te spreken over het ‘gezinsgeheim’.

Bestel de Groenlezing:

De kurk van christelijk-sociale politiek

Is er toekomst voor christelijke politiek in Nederland – en voor de christelijk-sociale politiek van de ChristenUnie? We moeten ons bij een antwoord op deze vraag niet laten afleiden door de wilde golven van het moment of ons blindstaren op het politieke getij. De cruciale vraag is: wat is de kurk waar christelijk-sociale politiek op drijft?

Als we onze blik richten op de golven, de sterk fluctuerende dagkoersen van peilingen, dan lopen we het risico dat we ons laten meevoeren met de dominante politieke stroming. Dan raak je al snel volledig uit koers.

Dan is er het politieke getij. Soms is er eb en soms is er vloed. Het is bekend dat voor veel partijen na regeringsdeelname een periode van eb volgt. Een periode van eb betekent overigens niet lijdzaam afwachten, maar is een periode van hard werken in de luwte om gereed te zijn voor een periode waarin je weer wind in de zeilen krijgt.

Temidden van de wilde golven en los van het politieke tij gaat het om de kurk waar christelijk-sociale politiek op drijft. Dat is onze grondslag: *Gedreven door Gods liefde en Christus' koningschap wil de ChristenUnie zich inzetten voor de samenleving en het bestuur van ons land.* Als een bonte verzameling van christenen weten we ons

verbonden in de wens uitdrukking te geven aan de roeping om Christus na te volgen – óók in de politiek. Een partij van christenen die midden in de samenleving haar plek inneemt, met oog voor de naaste, en vrijmoedig haar politieke principes baseert op de Bijbel. Met politici die bereid zijn om verantwoording af te leggen van de hoop die in hen is – zachtmoedig, bescheiden en respectvol. Bestuurders die met constructieve oplossingen komen die mensen bij elkaar brengen. Een medicijn tegen ik-gerichtheid, deelbelangen en angst.

Volgens mij is dit de “waardengedreven politiek” waar politicoloog Tom van der Meer het over heeft in zijn boek *Waardenloze politiek*. Deze waardengedreven politiek biedt een alternatief voor technocratie en populisme. En “fungeert als richtlijn voor partijen zelf en als bindmiddel voor verweesde kiezers.”

Trineke Palm

Directeur Groen van Prinstererstichting,
Wetenschappelijk Instituut ChristenUnie

Luister hier de podcast met Tom van der Meer

Een verbetering voor het hele gezin

De ouders van Michelle werken hard aan meer bestaanszekerheid. Vader Edrine en moeder Susan kregen van het Compassion-project zaden om te planten, een irrigatiepomp, een sproei-installatie en een koe om de tuin mee te bemesten. Inmiddels zijn er dertig kippen toegevoegd aan de onderneming en sparen zij voor een eigen stukje grond. Deze verandering begon toen Michelle onderdeel werd van het Compassion-project gerund door de lokale kerk. **Haar Nederlandse sponsor investeert in haar ontwikkeling.**

Steun een kind en gezin, word sponsor

compassion.nl/
kindsponsoring

Vanuit de sponsorbijdrage ontvangt ieder kind in een Compassion-project dezelfde basiszorg:

'Juist de ChristenUnie heeft een bijzondere roeping'

Tekst: Janno Kamphorst

Hoe staat het met het gebed binnen de ChristenUnie?

"Ik denk dat er al veel gebeden wordt, zowel individueel als in groepen. Toch merk ik dat niet alle initiatieven even bekend zijn en dat het gebed een meer structurele plaats in onze activiteiten kan krijgen. Er kan vaker meegebeden worden. Vooral tijdens campagnes zie ik kansen om gebed meer 'in te bedden', vanaf het begin tot het eind. We kunnen mensen daarbij betrekken om samen te bidden voor de partij en de politiek."

Wat doet een gebedscoördinator?

"Als gebedscoördinator verzorg ik onder andere een gebedsbrief die we versturen naar ongeveer 2000 bidders. In deze gebedsbrief staan gebedspunten en dankpunten voor de ChristenUnie op landelijk, regionaal of lokaal niveau. Daarnaast organiseer ik fysieke gebedsbijeenkomsten, en ben ik betrokken bij het wekelijks digitaal gebedsuur op de zaterdagochtend met een groep van zo'n twintig mensen, waarbij we specifiek bidden voor de ChristenUnie en haar politici en de politiek in het algemeen."

Wat was je motivatie om 'ja' te zeggen tegen deze functie?

"Tijdens de campagne voor de Europese verkiezingen misten we een gebedscoördinator, die functie was vacant. Hoewel er wel werd gebeden, merkte ik dat het anders gaat als er iemand is die dit coördineert, stimuleert en het gebed vanaf het begin in de processen integreert. Ik voelde een verlangen om die rol op me te nemen, niet omdat ik de theologische kennis heb, maar omdat ik wil helpen faciliteren en ondersteunen. Het gaat niet om mij, maar om het mogelijk maken dat anderen kunnen meebidden."

Wat betekent gebed voor jou persoonlijk?

"Voor mij is gebed een manier om contact te zoeken met God, om te delen wat mij bezighoudt en om mijn verlangens en zorgen met Hem te delen. Het is een vorm van communicatie, net zoals je met je partner dingen deelt. Soms is het moeilijk om Gods stem te verstaan, maar ik merk wel dat wanneer ik actief bid, ik me gedragen voel. Gebed geeft me rust, vooral in moeilijke tijden, en helpt me omgaan met stress en angst."

Welk Bijbelvers inspireert jou hierin?

"Ik heb eerlijk gezegd niet 1 specifieke Bijbeltekst die mij inspireert om te bidden. Dat zijn veelal verschillende teksten op verschillende momenten. Een voorbeeld hiervan is 1 Timotheüs 2:2: 'Bid voor alle koningen en gezagsdragers, opdat we rustig en ongestoord kunnen leven, in alle vroomheid en waardigheid'. Deze tekst inspireert mij om te bidden voor de ChristenUnie, voor politiek in het algemeen

DOE MEE!

Ga naar christenunie.nl/gebed en meld je aan voor de nieuwsbrief of als gebedsvrijwilliger.

Henk-Jan Kruit, 34 jaar oud, woont met zijn vrouw Liza en hun dochter Zara in Gouda. Sinds april 2023 werkt hij bij de ChristenUnie op het partijbureau in Amersfoort, waar hij zijn carrière begon als fondsenwerver en ledenwerver. Inmiddels heeft hij sinds juli ook de belangrijke rol van gebedscoördinator op zich genomen. Met een hart voor gebed en een betrokkenheid bij de partij, zet hij zich in om gebed een structurele plek te geven binnen de ChristenUnie. "Ik wil het mogelijk maken dat anderen kunnen meebidden."

Henk-Jan Kruit

en voor onze koning. Hoewel hij politiek gezien een kleine rol heeft, heeft hij wel een samenbindende rol, en is het iemand waarvan ik hoop dat hij ook Jezus kent en volgt."

Heb je bijzondere ervaringen gehad met gebed?

"Meer dat het op een andere manier uitkwam. Bijvoorbeeld, ik heb jarenlang gebeden voor een partner, en uiteindelijk kreeg ik Liza in mijn leven, waarmee ik nu mijn leven mag delen. Dat is natuurlijk fantastisch. Ik heb ook periodes meegemaakt dat ik echt wel strijd ervaarde en moeilijke tijden had. Dan vind ik ook wel weer rust in het gebed. Ik merk wel dat bidden mij echt helpt. Dat God daarin doorwerkt. En ook voor een operatie die ik heb gehad, wist ik me echt gedragen."

Wat voor reacties krijg je op de gebedsbrief of de gebedsbijeenkomsten?

"Tot nu toe heb ik nog maar één gebedsbrief verstuurd, maar ik heb al positieve reacties ontvangen. Sommige mensen meldden zich naar aanleiding van de gebedsbrief zelfs aan voor het online gebed. Dat is erg bemoedigend en bevestigt dat we op de goede weg zijn. Mensen waarderen het om samen te bidden en voorbede te doen voor de ChristenUnie en de bredere politiek. Het is gewoon heel waardevol om met elkaar God te zoeken, Hem te danken voor zoveel dingen en om voorbede te doen. We zijn zo gezegend in dit land."

Tijdens de campagne is er ook opgeroepen om mee te doen aan een gebedsactie. Hier kwam ook de reactie op dat het niet gepast is voor een politieke partij. Hoe zie jij dat?

"Wij zijn natuurlijk een politieke partij, dus we willen stemmers aantrekken. Maar ons doel met gebed is breder. We willen mensen met een hart voor gebed betrekken, niet om stemmen te winnen, maar om te bidden voor Gods leiding in ons werk. Gebed is geen manipulatief middel, maar een krachtig wapen dat

we inzetten om Gods wil in de samenleving te zien gebeuren. Is het gek dat we daar campagne voor voeren? Ik denk het niet. Ik denk eerder dat het gek is als je het niet vraagt om mee te bidden."

"Mensen waarderen het om samen te bidden en voorbede te doen voor de ChristenUnie en de bredere politiek."

Wat is je wens voor de ChristenUnie?

"Mijn wens is dat we als partij eensgezind blijven, ook als we soms van mening verschillen over bepaalde onderwerpen. Ik hoop dat we ons geworteld blijven weten in de liefde van God en in de redding die Jezus voor ons heeft gebracht. Vanuit die basis kunnen we samen op weg gaan, ongeacht de uitdagingen die we tegenkomen."

Wat kunnen mensen doen als ze zich geroepen voelen om mee te bidden?

"Ze kunnen zich aanmelden voor de gebedsbrief, zich als gebedsvrijwilliger inzetten, of deelnemen aan het zaterdagochtendgebed. Mijn algemene oproep is ook om in je persoonlijke gebeden regelmatig de politiek en de overheid mee te nemen, zodat we in onze samenleving meer van Gods liefde en gerechtigheid kunnen laten zien."

Is gebed nu meer nodig dan ooit?

"Gebed is enorm belangrijk voor ons werk. Het is geen kwestie van 'meer nodig dan ooit', een blijvend gebed is nodig. Ik hoop dat mensen zich geroepen voelen om mee te bidden voor de ChristenUnie, dat is mijn verlangen. Hun gebed wordt namelijk zeer gewaardeerd, vooral door de politici en bestuurders die verantwoordelijk zijn voor belangrijke beslissingen in de politiek. Juist de ChristenUnie heeft een bijzondere roeping en deze mensen mogen een zoutend zout zijn en een lichtend licht."

DIT WAS DE WEEK

Volg Dit was de week!

"Dit was de week" van de ChristenUnie is onze wekelijkse video-update waarin we je meenemen door de belangrijkste politieke gebeurtenissen van de afgelopen week. In een persoonlijke en toegankelijke stijl bespreken wij de onderwerpen die ons raken, gaan we in gesprek met Kamerleden en brengen we je op de hoogte van het laatste nieuws! Wil jij weten waar wij ons hard voor maken en waarom dat belangrijk is voor jou? Kijk dan naar "Dit was de week", blijf op de hoogte van ons werk en volg ons Youtube-kanal.

Pieter Grinwis wint voor tweede jaar op rij de Nationale Politieke Index

Pieter Grinwis is voor het tweede jaar op rij op de eerste plek in de Nationale Politieke Index geëindigd. Deze Index maakt duidelijk hoe de 150 Kamerleden zich bezighouden met hun drie belangrijke grondwettelijke taken: medewetgever, controleur van de regering, en volksvertegenwoordiger en of ze ook resultaat boeken. **Pieter Grinwis:** 'Een aanmoediging om door te gaan op de ingeslagen weg! Een hartelijke felicitatie ook aan mijn medekompanen op het podium, nieuwkomer en heel fijne en humorvolle SGP-collega André Flach en mijn inmiddels meer dan dierbare VVD-collega Silvio Erkens. Toeval of niet, met beide werk ik graag en intensief samen. En dat blijven we doen, dat samenwerken, want alleen zo kunnen we verder bouwen aan ons mooie land.'

Foto: Hans Tak/Frank de Roo

Carola Schouten burgemeester van Rotterdam

Rotterdam heeft een nieuwe burgemeester: Carola Schouten. De voormalige vicepremier en minister van Armoedebestrijding is officieel benoemd tot burgemeester van de havenstad en op 10 oktober officieel beëdigd. Schouten, die bekend staat om haar betrokkenheid bij sociale en maatschappelijke vraagstukken, volgt Ahmed Aboutaleb op, die na een lange ambtsperiode terugtreedt. De Rotterdamse afdeling van de ChristenUnie wenst Schouten 'veel zegen en wijsheid toe' in haar nieuwe functie. 'We zijn blij dat we in de persoon van Carola een burgemeester krijgen die hart voor de stad heeft en oog voor alles en allen die kwetsbaar zijn.'

Red de Giftenaftrek een groot succes

De ChristenUnie heeft zich succesvol ingezet voor het behoud van de giftenaftrek, mede dankzij de steun van duizenden burgers. **Meer dan 45.000 mensen en ruim 400 organisaties** ondertekenden de petitie *Red de Giftenaftrek*, wat een duidelijk signaal gaf aan de politiek. Deze brede steun heeft bijgedragen aan het behoud van deze belangrijke fiscale regeling, waarmee donateurs belastingvoordeel krijgen op hun bijdragen aan goede doelen. Dit maakt een groot verschil voor kerken, stichtingen en non-profitorganisaties die afhankelijk zijn van particuliere donaties en versterkt zo de lokale initiatieven in de samenleving.

Ledenavonden druk bezocht

De ledenavonden van de ChristenUnie waren een groot succes! Vele honderden leden kwamen samen om in gesprek te gaan over de onlangs gepresenteerde partijvisie. Het was inspirerend om te zien hoe betrokken iedereen was bij de toekomst van de partij en de belangrijke thema's die aan bod kwamen. De open gesprekken en gedeelde inzichten hebben ons gesterkt in ons gezamenlijke streven. We kijken uit naar de volgende stappen die we samen zullen zetten!

Agenda

2024
23 november Partijcongres
9 december Netwerkbijeenkomst
 Duurzaamheid & klimaat

2025
24 januari Jubileumviering 25 jaar ChristenUnie
14 juni Partijcongres

Ga naar christenunie.nl voor de actuele agenda

**WIJ GELOVEN IN
EEN BETERE TOEKOMST
VOOR ELK KIND!**

“We hebben een nieuw huis en papa en mama kunnen nu schoolboeken kopen.”
- *Liliane* (11 jaar) uit Rwanda

Red een Kind helpt Liliane, haar familie en het hele dorp om zelf uit armoede te groeien. Elk kind verdient de kans op een mooie toekomst!

WIL JE HELPEN?

Ga naar redeenkind.nl

Puzzel met prijs

Los onderstaande rebus op, stuur de oplossing naar puzzel@christenunie.nl en maak kans op een prijs! (Vergeet niet je adres te vermelden).

m=n
-n

-s

v=zw
t=g

-p

-u
t=nk

bl=n
r=nk

w=h

js=k

-ur

s=ga

m=l
o=e

i=n

-t   -re
j=n   +de
r=wi

-t
-in

m=v
-d

-o
-l

b=ch
l=s

t=u

v=n
s=e

r=w
g=t

s=p

-s
-r

v=l

-ap

-v
s=k

h=m

z=gr

o=s

ki=o

ko=d

b=pr
l=s

Save the Date

**vrijdagavond
24 januari 2025**

**Locatie:
St. Joriskerk
Amersfoort**

We vieren het 25-jarig bestaan van de ChristenUnie met een bijzondere jubileumviering in het midden van het land. We trappen dit bijzondere jubileumjaar feestelijk af.

Kom samen met ons danken, zingen en bidden. Laten we terugkijken op de weg die we samen hebben afgelegd en vooruitkijken naar de toekomst.

Deze avond belooft een bijzondere ervaring te worden vol inspiratie en verbinding. Ben jij er bij?

ChristenUnie **25
JAAR**

christenunie.nl